

فقط به درآمدهای نفتی نیاندیشیم

مهدی صالحی

ایران کشوری است که از تنوع آب و هوایی و اقلیمی برخوردار است و استعداد بالقوه بسیاری برای تولید انواع گیاهان و رونق کشاورزی و باغبانی دارد و بهره‌گیری از این استعداد و مزیت اقتصادی ضروری است. بخش وسیعی از خاک ایران در شمال، مرکز و جنوب غربی کشور مستعد پرورش انواع گل‌ها و گیاهان زینتی است و بازار بالقوه موثری برای این تولیدات در کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس، همسایگان شمالی و حتی در بازارهای دور شرق آسیا و غرب اروپا وجود دارد.

با وجود تلاش‌هایی که در این زمینه صورت گرفته، اما سرمایه‌گذاری‌ها و اقدامات انجام شده برای بهره‌گیری بهینه از این مزیت در راستای تولید و صادرات کافی نبوده و نیست و تلاش‌های بیشتری را می‌طلبد.

ایران کشوری چهارفصل است. آن زمان که در شمال این سرزمین تاریخی برف بر زمین می‌نشیند، در جنوب کشور (خوزستان و هرمزگان) موسم پرورش گل‌های زینتی است. در شرق اراک، شهری کوچک (محلات) با چشم‌اندازی زیبا خودنمایی می‌کند که "هلند ایران" نام گرفته و سرزمین پرورش انواع گل‌های زینتی است. این شهر که در چند کیلومتری حاشیه کویر قرار دارد، شهر گل و گیاه ایران است. در شمال ایران (مازندران و گیلان) با آب و هوایی مطبوع، گلخانه‌های سنتی جلوه‌گر هستند و فصولی از سال دامن طبیعت در این خطه

جهش صادرات غیرنفتی در برنامه‌های پنج ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور از اولویت برخوردار است. تحقق این امر نه تنها به باروری استعدادهای اقتصادی کشور و رشد تولید ملی کمک به‌سزایی دارد، بلکه در رفع مهم‌ترین معضل و دغدغه اقتصادی یعنی بیکاری موثر خواهد بود. با این وصف تلاش و برنامه‌ریزی برای رونق و تنوع‌بخشی به صادرات غیرنفتی از اهمیت بسزایی برخوردار است.

در شرق اراک،
شهری کوچک
(محلات) با
چشم‌اندازی زیبا
خودنمایی می‌کند که
"هلند ایران" نام
گرفته و سرزمین
پرورش انواع
گل‌های زینتی
است

آموزش و تبادل اطلاعات آنها الزامی است. چنانچه این مرکز راه اندازی شود، بسیاری از فارغ التحصیلان دانشگاه‌ها فرصت اشتغال و همکاری با تولیدکنندگان سنتی گل و گیاه را خواهند یافت و در چنین فضایی امکان آموزش و بهره‌گیری از فنون جدید در زمینه پرورش گل‌ها و گیاهان زینتی به وجود خواهد آمد. اما در بیست سال اخیر، اقدام اساسی در این زمینه‌ها صورت نگرفته است. کارشناسان عقیده دارند که ایران توانایی صادرات سالانه حداقل ۳۰۰ تا ۵۰۰ میلیون دلار گل‌های زینتی (به صورت شاخه بریده و گلدانی)، درخت و درختچه و حدود ۱۰ تا ۲۰ میلیون دلار گیاهان دارویی را دارد. میزان صادرات گل و غنچه بریده در سالهای ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۴ به شرح جدول ذیل بوده است: مشروط بر آنکه از نظام تولید سنتی خارج شود

سال اخیر ۲۷ میلیون دلار بود، در حالی که ارزش مبادلات گیاهان دارویی جهان تنها در سال ۲۰۰۰ میلادی ۴۳ میلیون دلار برآورد شده است. همچنین ایران در زمینه گیاهان دارویی دارای پیشینه و تاریخ پرافتخاری است، اما در دهه‌ی اخیر به حاشیه رانده شده است.

کمتر کشوری در جهان یافت می‌شود که مانند ایران دارای تنوع اقلیمی باشد، به طوری که در ایران هفت هزار گونه گیاهی وجود دارد که ۱۰ تا ۲۷ درصد آن انحصاری است.

اذعان مسوولان و صاحب‌نظران به استعدادهای بالقوه ایران در زمینه گیاهان زینتی و دارویی، نشان می‌دهد که در این سرزمین چه استعدادهای بالقوه‌ای در دسترس عموم مردم است که از نظرها پنهان مانده و حاضر به بهره‌گیری از آنها در راستای دستیابی به اهداف ملی خود نشده‌ایم.

اما بهره‌گیری از توانمندی‌ها و مزیت‌های موجود، مستلزم استفاده از فناوری‌های نوین است. در صورت استفاده از روش‌های جدید علمی، میزان تولید گل و گیاهان زینتی کشور دست کم ۵۰ درصد افزایش می‌یابد. با وجود فعالیت شماری از هموطنان در بخش تولید گل و گیاه در ایران، ایجاد یک مرکز اطلاع‌رسانی برای

مملو از گیاهان و گل‌ها است. با وجود استعدادهای بالقوه در ایران که به دلیل آب و هوایی خشک و نیمه خشک به چشم می‌خورد، اما سهم آن در تجارت جهانی گل و گیاهان زینتی که سالانه بالغ بر چندین میلیارد دلار است، ناچیز است. این مشکلات که سال‌ها به آنها اشاره می‌شود، مانع بزرگی برای بهره‌گیری بهینه از استعدادهای موجود در زمینه پرورش و صادرات گل و گیاهان زینتی است.

ارزش صادرات گونه‌های گیاهی ایران در ۱۰

میزان صادرات گل و غنچه بریده در سال‌های ۱۳۷۵ لغایت ۱۳۸۴			
سال	وزن کیلوگرم	ارزش ریالی	ارزش دلاری
۱۳۷۵	۶۰۲۷۴۹	۴۶۷۲۱۱۴۶۱	۲۶۶۹۷۸
۱۳۷۶	۶۲۰۴۶۶	۲۹۹۹۱۷۲۹۲	۲۲۷۸۷۳
۱۳۷۷	۷۵۹۸۴۷	۵۸۴۳۵۸۱۴۵	۳۳۲۹۶۸
۱۳۷۸	۸۸۹۴۰۴	۶۹۷۸۴۷۱۶۴	۳۹۷۶۳۴
۱۳۷۹	۱۱۲۰۰۴۸	۷۹۰۸۵۹۰۷۳	۴۵۰۶۳۲
۱۳۸۰	۱۲۱۹۸۹۸	۷۳۹۸۷۶۰۰۹	۴۲۱۵۸۲
۱۳۸۱	۱۱۴۹۶۹۸	۳۵۶۲۲۸۵۰۹۷	۴۷۹۳۵۸
۱۳۸۲	۱۱۱۵۶۷۴	۵۷۷۰۰۴۲۸۸۱	۷۳۸۵۳۹
۱۳۸۳	۸۸۱۰۴۱	۵۸۲۱۷۶۴۴۰	۶۸۴۹۱۳
۱۳۸۴	۹۹۲۹۴۶	۱۰۰۷۶۷۶۶۰۲	۱۱۳۲۲۱۱
سه ساله ۱۳۸۵	۱۲۵۷۵۸	۲۸۵۰۲۰۱۷۵۵	۳۱۸۴۵۸

با وجود فعالیت شماری از هموطنان در بخش تولید گل و گیاه در ایران، ایجاد یک مرکز اطلاع‌رسانی برای آموزش و تبادل اطلاعات آنها الزامی است

و با احداث گلخانه‌های مدرن و بهره‌گیری از دانش و فناوری روز، آموزش دست‌اندرکاران تولید و ایجاد زیرساخت‌های لازم برای صادرات (بهبود سیستم بسته‌بندی و حمل و نقل گل و گیاهان زینتی از مراکز تولید تا بازارهای جهانی) امکانات لازم برای حضور موفقیت‌آمیز در بازارهای بین‌المللی را فراهم سازد.

با وجود چنین استعدادهایی، پرورش‌دهندگان گل و گیاهان زینتی از مشکلات عدیده‌ای سخن می‌گویند که بی‌توجهی نسبت به رفع آنها چیزی جز از دست دادن فرصت‌های سرمایه‌گذاری، اشتغال و تجارت را به دنبال ندارد.

با این حال فرایند تولید گل و گیاهان زینتی در ایران برنامه‌ریزی شده نیست بلکه به صورت سنتی انجام می‌شود. گلخانه‌های ایران هنوز سقف نایلونی دارند و با بخاری (نفتی) گرم می‌شوند. اما برای مطرح شدن در بازارهای جهانی باید ابزار لازم را فراهم ساخت و گلخانه‌ها را با امکانات تمام خودکار یعنی تجهیزات حرارتی دما، رطوبت و سمپاشی به موقع مجهز ساخت.

گذشته از مسایل و مشکلاتی که تولیدکنندگان گل و گیاه با آن روبه‌رو هستند، به ویژه در زمینه حمل و نقل، اجاره زمین، کمبود و نبود نهاده‌ها،

دسترسی نداشتن به دانش و فناوری روز، نظام تولید سنتی و... واسطه‌ها نیز بر مشکلات آنها افزوده‌اند. نبود پایانه‌های گل در مراکز تولید سبب شده که دلال‌ها به قیمت بسیار نازلی گل‌های تولیدی را از پرورش‌دهندگان خریداری کنند.

با وجود پایانه‌های گل، مراکز واقعی خرید و فروش گل برای عرضه در بازارهای داخلی و خارجی سامان می‌یابد و نه تنها تولیدکنندگان مورد حمایت قرار می‌گیرند، بلکه از افزایش بی‌رویه قیمت گل توسط دلال‌ها برای مصرف‌کنندگان جلوگیری و زمینه رونق صادرات نیز فراهم خواهد شد.

به عقیده‌ی کارشناسان، ساماندهی به تولید و صادرات گل و گیاهان زینتی به یک برنامه‌ریزی جامع و دوسویه برای معضلات تولیدکنندگان و صادرکنندگان نیازمند است. از یک سو می‌بایست مشکلات بخش تولید همانند ساماندهی به نظام نوین تولید و خروج از روش سنتی، دستیابی به فناوری و ایجاد گلخانه‌های مدرن، دسترسی به نهاده‌های مورد نیاز و... می‌بایست حل و فصل شود. از سوی دیگر امکانات مناسب برای حضور فعال در بازارهای جهانی تعبیه شود، راه‌اندازی پایانه‌های گل و گیاه در مراکز تولید، ایجاد سیستم

حمل و نقل مناسب زمینی و هوایی، بسته‌بندی مناسب، بازاریابی، حضور در نمایشگاه‌های خارجی و... ضرورتی غیرقابل انکار است.

به عقیده‌ی کارشناسان، با برنامه‌ریزی مناسب و تمهید امکانات ضروری، می‌توان در یک دوره‌ی سه ساله سطح صادرات گل و گیاه ایران را تا ۱۰ برابر میزان کنونی افزایش داد و علاقه‌مندان به سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف این فعالیت سودده را ترغیب نمود.

در این میان، گسترش همکاری با شرکت‌های خارجی فعال در این رشته به‌ویژه شرکت‌های هلندی که در زمینه تولید و تجارب گل تجارت زیادی دارند، می‌تواند موثر باشد و حتی زمینه جذب سرمایه‌گذاری آنها را فراهم سازد.

به هر حال به نظر می‌رسد که هنوز عزم واقعی برای بهره‌گیری از استعدادها و مزیت‌های نسبی اقتصاد ایران در بسیاری از بخش‌ها از جمله باغبانی و گل و گیاه وجود ندارد و مسایل و مشکلات فعالان در این بخش نادیده گرفته می‌شود. انتظار می‌رود که در راستای تحقق اهداف برنامه چهارم در زمینه جهش صادرات غیرنفتی، توجه جدی به زمینه‌های دارای مزیت نسبی برای حضور در بازارهای جهانی معطوف گردد.

نبود پایانه‌های گل در مراکز تولید سبب شده که دلال‌ها به قیمت بسیار نازلی گل‌های تولیدی را از پرورش‌دهندگان خریداری کنند

